

# Dromen met de ogen open

Ze fotografeert vuurvliegjes, maakt portretten en zeegezichten. Over het ongrijpbare in het werk van Katrien Vermeire, te zien in Brussel.

DOOR JAN BRAET



KATRIEN VERMEIRE/COURTESY CROWN GALLERY BRUSSEL

PAULINE & TIMO, 2003

*De eerste ontmoeting is de belangrijkste.*

**D**e vuurvliegjes in het Zoniënwoud vliegen willekeurig in het rond met hun geelgroene lichtjes constant aan. Met de zwermen die ze in het Great Smoky Mountains National Park in Tennessee aantrof, ging het anders. Tijdens juninachten stuurden ze synchroon en met korte tussenpozen zes tot zeven sterke, gele lichtsignalen uit. Op die manier voeren de mannetjes van de soort *photinus carolinus* hun voortplantingsritueel uit, waarbij de vrouwtjes al die tijd bijna onzichtbaar een- tot tweemaal met hun lichten knipperen, zo had bioloog Jonathan Copeland haar uitgelegd. Katrien Vermeire (°1979, Oostende) legde de dans vast in haar fotoserie *Godspeed*.

Voor haar camera was af en toe ook een *blue ghost* verschenen, trager vliegend dan de *photinus carolinus*. Eerder dan op basis van het gele, rode of blauwe licht dat ze verspreiden, delen de wetenschappers de vuurvliegjes in volgens hun bewegingspatronen. Eigenlijk gaat het om kevers, hoewel ze ook glimwormen worden genoemd. Ze zijn onderhevig aan het fenomeen van bioluminescentie, het vermogen van hun achterlijf om het pigment luciferine te laten oxideren door het enzym luciferase, een chemische reactie die licht doet ontstaan.

De eerste drie nachten had ze een vertrouwde, analoge camera gebruikt, zonder succes. Uren rijden naar een laboratorium en het wachten op de ontwikkeling waren niet eens beloond met een enkel bruikbaar beeld. Zo nam ze haar toevlucht tot een nieuwe digitale camera met een bijzonder hoge lichtgevoeligheid (hij vat het licht met een elektronische sensorchip in plaats van het op te slaan op een lichtgevoelig filmrolletje.)

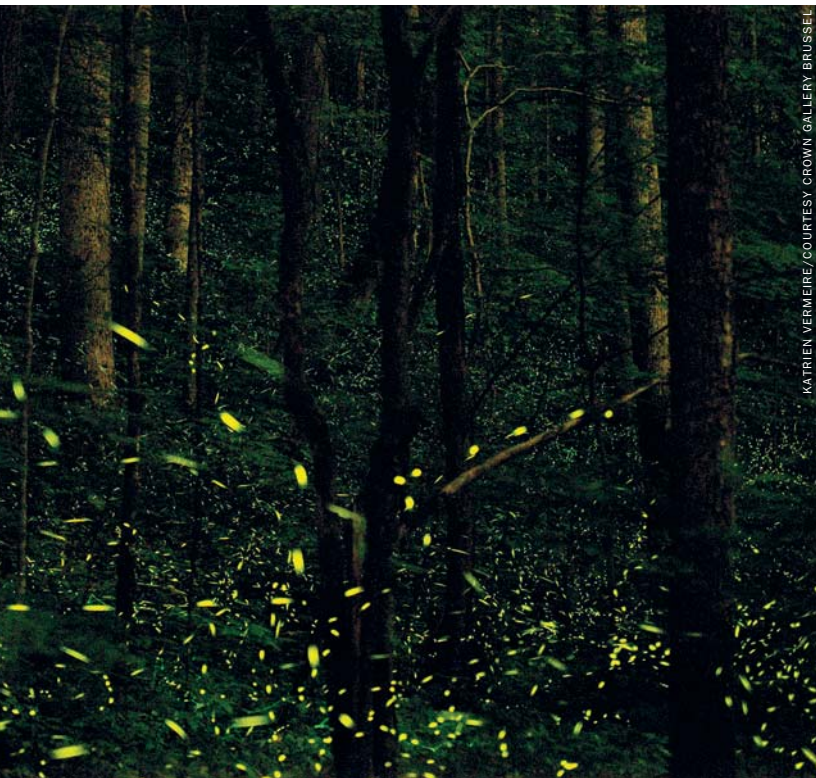
Wanneer analoge foto's uit het lab komen, zit een goed deel van het werk er eigenlijk op. Maar bij digitale opnames begint het dan pas: op het computerscherm kan elke foto nog 1001 veranderingen ondergaan. Dat geeft een comfortabel, zij het niet ongevaarlijk gevoel van controle over het beeld. Wordt de afstand tot het werkelijk waargenomene niet al te groot? In elk geval elimineert een digitale bewerking storende 'ruis' – blauwe en rode puntjes die voortkomen uit de technische beperkingen van een gewone camera.

Ze mag het dan wel aan de digitale fotografie te danken hebben dat ze de dans van de vuurvliegjes in beeld kon brengen, Katrien Vermeire zweert er niet onvoorwaardelijk bij. (Omdat het fotograferen bij *Godspeed* zo'n lange belichtingstijd vroeg,

deed het haar zelfs erg denken aan de analoge manier van werken.) Wellicht zullen alleen ingewijden merken dat haar reeks zeegezichten volledig analoog gemaakt is. *On Selecting Vibrations* toont de lucht en het water van de Noordzee uit de kust van Oostende, van de Zee van Ochotsk bij Shiretoko, en van Lake Michigan, Chicago. Subtiele verschillen in kleur, lichttrillingen en structuur geven elke locatie een eigen klimaat.

Het begon met een kunstintegratieproject van de Vlaamse Bouwmeester bij de renovatie van de gebouwen van het Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK) in Oostende. Tot vijftien keer ging ze mee in zee met de oudste loodsboot, de Zearend, een boeienlegger die redelijk laag op het water ligt en regelmatig

**Geen pose, geen superscherpe details. Liever laat Vermeire een kalme onbepaaldheid heersen.**



KATRIEN VERMEIRE/COURTESY CROWN GALLERY BRUSSEL

**GODSPEED #5, 2010**

*Zes synchrone lichtsignalen.*



KATRIEN VERMEIRE/COURTESY CROWN GALLERY BRUSSEL

**NORTH SEA #11, 2009**

*'Ik had het gevoel dat elke seconde anders was.'*

een half uur stil lag – omstandigheden die ze benutte bij het maken van de foto's. Over *On Selecting Vibrations* zegt ze: 'Ik had het gevoel dat elke seconde anders was, en dat zit in zoveel delen van het beeld: de wolken, de structuur van de golven – soms fluweel en soms bijna ijzer.' Op haar foto's van Shiretoko, genomen tijdens een enkele dagtocht met de boot, vloeien de lucht en de stralend lichtblauwe golven in elkaar over, waarbij de horizonlijn vervaagt. Ze beleefde er een ongelooflijk moment toen ze het licht en de structuur van de golven zienderogen zag veranderen.

**Synchroniciteit**

In Chicago stelde ze haar camera op aan de boorden van Lake Michigan en koos voor een lange belichtingstijd zodat ze het effect van de tijd op de golven kon zien: een diafaan deken met een ragfijne textuur. Toen ze ermee klaar was, zag ze dat een reeks bijna identieke foto's van Lake Michigan in het Witte Huis bij de Amerikaanse president Barack Obama hingen. Ze waren genomen door Catherine Opie, die ze ingedeeld had volgens de seizoenen. Katrien Vermeire, die zelf het seizoensonderscheid op zee niet maakt omdat ze

het niet ziet, was getroffen door de synchroniciteit: iemand anders maakt op dezelfde plaats eenzelfde soort foto's, en geeft ze een bijna identiek formaat – een formaat in de hoogte, als een portret, terwijl landschappen normaal in de breedte worden genomen. Ze spreekt van een voor haar duidelijke, zelfs logische keuze. Omdat ze er, zegt ze, net als bij portretten van houdt om de dingen op een eenvoudige manier te benaderen.

De behoefte aan controle die haar bij *Godspeed* naar de digitale camera deed grijpen, ontbrak bij *On Selecting Vibrations* nog ten enenmale. Ze had een vertrouwensrelatie opgebouwd met iemand van een Brussels lab die haar analoge foto's behandelde. 'Uiteindelijk ben ik zo gelukkig als ik naar die man ga, als hij mijn zegezicht print; als wij dan alle twee heel tevreden zijn, en ik het gevoel heb dat de kleur niet komt door een bewerking maar door iets wat er al was en dat hij gewoon tevoorschijn brengt.'

Katrien Vermeire verwerfde naam in de kunstwereld met monumentale portretten. Van jonge vrouwen die in een helder daglicht staan en je onbevangen en frontaal aankijken (alleen *Patricia* keert de camera de rug toe). Elke pose, spontaan of

opgedrongen, is hen vreemd. Ze missen een specifieke conditie – pubers, pas bevalen vrouwen met boreling – die de modellen van haar beroemde collega Rineke Dijkstra kenmerkt. Evenmin hebben ze de scherpste in de kleinste details die de foto's van Thomas Ruff en Thomas Struth zo opwindend maken. Liever laat Katrien Vermeire een kalme onbepaaldheid heersen, alsof haar modellen met open ogen staan te dromen, en tot dromen aanzetten.

'Ik neem zelden foto's van mensen die ik goed ken', zegt ze. Hoe ze verschijnen wanneer ze hen voor het eerst ziet, is wat haar bezighoudt. De foto's zijn dan pogingen tot reconstructie van dat moment. Zoals toen ze, op weg naar een begrafenis, *Pauline*, een jong meisje met een hond aan een blinkende leiband (op de foto viel de hond bijna helemaal weg) tegenkwam. Drie jaar geleden sprak ze iemand aan, en verloor daarna haar gegevens. Onlangs benaderde ze opnieuw iemand op de trein, zonder dat ze beseftte dat het om dezelfde persoon ging van wie ze het nummer kwijt was. Toen die haar daarop attent maakte, was ze erg verrast. En blij. **K**

KATRIEN VERMEIRE, *GODSPEED*. VAN 21 MEI TOT 2 JULI IN CROWN GALLERY, NIEUWE GRAANMARKT 13, BRUSSEL. OPEN VAN DONDERDAG TOT ZATERDAG VAN 14.30 TOT 18.30 UUR.